

Congregatie voor de Geloofsleer Instructie *Dignitas Personae* betreffende Zekere Bio-ethische Vraagstukken

1. De waardigheid van de persoon moet in iedere mens erkend worden vanaf de conceptie tot aan de natuurlijke dood. Dit fundamentele principe brengt *een groot 'ja' tegen het menselijk leven* tot uitdrukking en dient de kern te zijn van ethische reflectie over bio-ethisch onderzoek, dat in de wereld van vandaag steeds belangrijker wordt.

De leer van *Donum Vitae* blijft volledig van kracht. De nieuwe biomedische technologieën, die zijn ingevoerd op het cruciale gebied van het menselijk leven en het gezin, hebben echter nieuwe vragen doen ontstaan, in het bijzonder op het terrein van onderzoek naar menselijke embryo's en het gebruik van stamcellen voor therapeutische doeleinden, evenals op andere terreinen van experimentele geneeskunde. Deze nieuwe vragen vereisen een antwoord. Het tempo van wetenschappelijke ontwikkelingen op dit terrein en de publiciteit die deze krijgen, hebben zowel verwachtingen als zorgen gewekt in grote sectoren van de publieke opinie. Aan wetgevende vergaderingen is gevraagd beslissingen te nemen over deze kwesties om ze wettelijk te regelen; soms heeft er ook raadpleging op grotere schaal plaats gevonden.

Deze ontwikkelingen zijn voor de Congregatie voor de Geloofsleer aanleiding geweest *een nieuwe leerstellige Instructie* te doen uitgaan, waarin enkele recente kwesties aan de orde worden gesteld, in het licht van de criteria neergelegd in *Donum Vitae*.

2. Bij deze studie heeft de Congregatie voor de Geloofsleer geprofiteerd van de analyse van de Pauselijke Raad voor het Leven en heeft verschillende experts geraadpleegd wat betreft de wetenschappelijke aspecten van deze kwesties, om ze te behandelen binnen de principes van de christelijke antropologie. De encyclieken *Veritatis Splendor* 2 en *Evangelium Vitae* 3 van Johannes Paulus II, evenals andere interventies van het leergezag, bieden duidelijke aanwijzingen met betrekking tot zowel de methode als de inhoud aangaande het onderzoek naar de problemen in kwestie.

In de huidige zo zeer gedifferentieerde filosofische en wetenschappelijke context, beschouwt een geruim aantal wetenschappers en filosofen, in de geest van de *Eed van Hippocrates*, de medische wetenschap als een dienst aan de menselijke broosheid, gericht op het genezen van ziekte, het verlichten van lijden en de rechtvaardige uitbreiding van noodzakelijke zorg naar alle mensen. Tegelijkertijd zijn er echter ook mensen in de wereld van de filosofie en de wetenschap, die vooruitgang in biomedische technologie beschouwen vanuit een standpunt dat ten diepste eugenetisch is.

3. Bij het aanreiken van principes en morele waardeoordelen wat betreft biomedisch onderzoek naar menselijk leven, doet de katholieke Kerk een beroep op *het licht van*

zowel de rede als het geloof en tracht een volledig beeld neer te zetten van de mens en zijn roeping, waarin alles geïncorporeerd kan worden dat goed is in menselijke activiteit, evenals in verschillende culturele en religieuze tradities, die niet zelden een grote eerbied voor het leven tonen.

Het leergezag wil ook ondersteuning en aanmoediging bieden voor de opvatting over cultuur die de wetenschap beschouwt *als een onschatbare dienst aan het alles omvattende goed van het leven en de waardigheid van iedere mens*. De Kerk beschouwt het wetenschappelijk onderzoek dan ook met hoop en wenst dat veel christenen zich zullen wijden aan de vooruitgang van de biogeneeskunde en op dit terrein zullen getuigen van hun geloof. Zij hoopt bovendien dat de resultaten van dergelijk onderzoek ook beschikbaar gemaakt zullen worden in delen van de wereld die arm zijn en door ziekten worden geteisterd, zodat mensen die er het meest behoefte aan hebben humanitaire hulp zullen ontvangen. Ten slotte wil de Kerk iedere mens nabij zijn die lijdt, naar lichaam of geest, om niet alleen troost te brengen, maar ook licht en hoop. Die geven betekenis aan momenten van ziekte en aan de ervaring van de dood, die deel uitmaken van het menselijk leven en aanwezig zijn in het verhaal van iedere persoon, waardoor dat verhaal wordt opengesteld voor het mysterie van de Verrijzenis. De blik van de Kerk is werkelijk vol vertrouwen omdat “het leven zal zegevieren; dat is onze zekere hoop. Ja, het leven zal zegevieren omdat waarheid, goedheid, vreugde en ware vooruitgang aan de kant van het leven staan. God, die het leven liefheeft en het overvloedig schenkt, staat aan de kant van het leven”. 4

De huidige Instructie is gericht tot de katholieke gelovigen en tot allen die de waarheid zoeken 5, en bestaat uit drie delen. Het eerste deel roept een aantal antropologische, theologische en ethische elementen van fundamenteel belang in herinnering; het tweede deel behandelt nieuwe problemen met betrekking tot voortplanting; het derde deel neemt nieuwe procedures onder de loep wat betreft de manipulatie van embryo's en het menselijk genetisch erfgoed.

Deel I: Antropologische, Theologische en Ethische Aspecten van Het Menselijk Leven en de Menselijke Voortplanting

-Het lichaam van een mens kan, vanaf de allereerste stadia van zijn bestaan, nooit worden gereduceerd tot slechts een klompje cellen.

-Het menselijk wezen moet vanaf het moment van zijn ontvangenis worden geëerbiedigd en behandeld als een persoon en daarom moeten er vanaf datzelfde moment de rechten van de persoon aan worden toegekend, waaronder voor alles het onaantastbare recht van ieder onschuldig menselijk wezen op het leven”.

-Dit ethische principe, dat door de rede kan worden erkend als waar en als in overeenstemming met de morele natuurwet, moet de basis vormen voor alle wetgeving op dit terrein.

-Iedere mens heeft recht op respect voor deze waardigheid, omdat iedereen op onuitwisbare wijze zijn eigen waardigheid en waarde in zich draagt. *De oorsprong van het menselijk leven heeft als authentieke context het huwelijk en het gezin*, waar het ontstaat door een handeling die uiting geeft aan de wederzijdse liefde tussen een man en een vrouw.

-Deze waarde behoort aan alle mensen zonder onderscheid. Vanwege het simpele feit dat hij bestaat, moet iedere mens volledig worden gerespecteerd.

-Deze beide dimensies van het leven, de natuurlijke en de bovennatuurlijke, stellen ons beter in staat te begrijpen in welke zin *de handelingen die het mogelijk maken dat een*

nieuwe mens ontstaat, waarin een man en een vrouw zich aan elkaar geven, een weerspiegeling zijn van de trinitaire liefde.

Deel II

Nieuwe Problemen Betreffende Voortplanting

Technieken ter bevordering van vruchtbaarheid

-Wat de *behandeling van onvruchtbaarheid* betreft, nieuwe medische technieken moeten drie fundamentele zaken eerbiedigen: a) het recht op leven en op lichamelijke integriteit van iedere mens van de conceptie tot de natuurlijke dood; b) de eenheid van het huwelijk, dat wil zeggen de wederzijdse eerbied voor het recht binnen het huwelijk vader of moeder te worden alleen samen met de huwelijkspartner; 19 c) de bijzondere menselijke waarden van seksualiteit die vereisen “dat het voortbrengen van een menselijke persoon wordt verwezenlijkt als de vrucht van de specifieke huwelijksdaad van liefde tussen de echtgenoten

In vitro fertilisatie en de opzettelijke vernietiging van embryo's

-De ervaring heeft echter aangetoond dat er bij alle technieken van *in vitro* fertilisatie gehandeld wordt alsof het menselijk embryo slechts een klompje cellen is, dat kan worden gebruikt, uitgekozen en weggedaan.

-Een dergelijke overheersingverhouding is op zichzelf al in strijd met de waardigheid en gelijkheid, welke gemeenschappelijk moeten zijn voor ouders en kinderen. Een conceptie *in vitro* is het resultaat van de technische handeling welke de bevruchting beheerst; deze is noch in feite bereikt noch positief gewild als uitdrukking en vrucht van een specifieke daad van echtelijke eenwording”.

Het invriezen van embryo's

-Cryopreservatie is *onverenigbaar met de waardigheid die aan menselijk embryo's toekomt*; het vooronderstelt hun productie *in vitro*; het stelt hen bloot aan het ernstige risico van dood of fysiek letsel, daar een hoog percentage het proces van invriezen en ontdooien niet overleeft; het berooft hen, in ieder geval tijdelijk, van de moederlijke aanvaarding en zwangerschap; het plaatst hen in een situatie waarin ze blootgesteld kunnen worden aan verdere delicten en manipulatie.

De meerderheid van de embryo's die niet gebruikt worden blijven “wezen”. Hun ouders vragen niet om hen en soms verdwijnen die ouders spoorloos. Daarom zijn er duizenden en duizenden ingevroren embryo's in bijna alle landen waar *in vitro* fertilisatie plaats vindt.

-Met betrekking tot het grote aantal *ingevroren embryo's dat reeds bestaat* rijst de vraag: wat doen we er mee? Sommigen die deze vraag stellen begrijpen de ethische aard ervan niet, gemotiveerd als ze zijn door wetten in sommige landen die vereisen dat centra van cryopreservatie hun voorraadtanks met regelmatige tussenpozen ledigen. Anderen echter beseffen dat er sprake is van een ernstig onrecht en vragen zich af hoe ze het beste kunnen proberen dit ongedaan te maken.

-Daarom heeft Johannes Paulus II een oproep gedaan “aan het geweten van de wetenschappelijke autoriteiten van de wereld en in het bijzonder aan artsen, te stoppen met de productie van menselijke embryo's, in overweging nemend dat er geen moreel geoorloofde oplossing schijnt te zijn wat betreft het menselijk lot van de duizenden en

duizenden ‘ingevroren’ embryo’s, die essentiële rechten hebben en blijven hebben en daarom door de wet beschermd zouden moeten worden als menselijke personen”. 39

Embryoreductie

-De beslissing menselijke levens te liquideren, terwijl juist een menselijk leven op de eerste plaats gewenst was, betekent een tegenstelling die dikwijls gedurende vele jaren lijden en schuldgevoelens tot gevolg heeft.

Pre-implantatie diagnostiek- Pre-implantatie diagnostiek is een vorm van prenatale diagnostiek die samenhangt met technieken van kunstmatige bevruchting waarbij *in vitro* gevormde embryo’s genetische diagnose ondergaan voordat ze worden ingebracht in de baarmoeder. Die diagnose vindt plaats om *er zeker van te zijn dat alleen embryo’s die geen afwijkingen vertonen, of die van het gewenste geslacht zijn of andere bepaalde eigenschappen hebben, ingebracht worden.*

-Pre-implantatie diagnostiek is daarom een uiting van een *eugenetische mentaliteit* die “instemt met selectieve abortus, dit is om de geboorte te verhinderen van kinderen met afwijkingen van allerlei soort.

-Door het menselijk embryo te behandelen als niet meer dan “laboratoriummateriaal”, *wordt het concept zelf van de menselijke waardigheid ook onderworpen aan verandering en discriminatie.* Iedere mens is in gelijke mate waardig, onafhankelijk van de wensen van zijn ouders, zijn sociale status, opleidingsniveau of mate van fysieke ontwikkeling. Op andere momenten in de geschiedenis is er, terwijl het concept en de vereisten van de menselijke waardigheid over het algemeen aanvaard werden, discriminatie geweest op grond van ras, godsdienst of sociale status. Vandaag de dag is er echter een niet minder ernstige en onrechtvaardige vorm van discriminatie die leidt tot het niet erkennen van de ethische en legale status van mensen die lijden aan ernstige ziekten of handicaps. Men vergeet dat zieke en gehandicapte mensen niet een of andere aparte categorie van de mensheid vormen; ziekte en invaliditeit vormen in feite een onderdeel van het menselijk bestaan (“*condition humaine*”) en ieder individu komt ermee in aanraking, ook al hebben sommigen er geen directe ervaring mee.

Nieuwe vormen van interceptie en contragestatie

Zulke methoden zijn *interceptief* als ze met het embryo interfereren vóór de innesteling en *contragestatief* als ze het embryo liquideren na de innesteling.

Deel III

Nieuwe Behandelingen die Manipulatie van het Embryo of het Menselijk Genetisch Erfgoed met zich Meebrengen

Gedurende de laatste jaren vergaarde kennis heeft nieuwe perspectieven geopend voor zowel regeneratieve geneeskunde als voor de behandeling van genetisch bepaalde ziekten. In het bijzonder *onderzoek naar embryonale stamcellen* en het mogelijk gebruik daarvan in de toekomst hebben grote belangstelling gewekt, ook al heeft tot nu toe zulk onderzoek niet tot effectieve resultaten geleid, dit in tegenstelling tot *onderzoek naar volwassen stamcellen.*

Gentherapie

-Onder *gentherapie* wordt gewoonlijk verstaan technieken van genetische technologie toegepast op mensen om therapeutische redenen, dat wil zeggen, met het doel genetische ziekten te genezen, ofschoon er recent geëxperimenteerd is met gentherapie voor ziekten die niet erfelijk zijn, bijvoorbeeld kanker.

-Dit alles leidt tot de conclusie dat het idee van een dergelijke interventie vroeger of later het algemeen welzijn zou schaden, door de wil van sommigen te laten prevaleren over de

vrijheid van anderen. Ten slotte moet ook nog worden opgemerkt dat men in de poging *een nieuw type mens* te creëren *een ideologisch element* kan herkennen, waarin de mens probeert de plaats van zijn Schepper in te nemen.

Menselijk klonen

Met menselijk klonen bedoelt men de asexuele reproductie van het gehele menselijke organisme om een of meer “kopieën” te produceren die, vanuit genetisch perspectief, wezenlijk gelijk zijn aan het enkele origineel.

-Als klonen gedaan zou worden omwille van de *voortplanting*, zou dit aan het daaruit ontstane individu een voorbeschikte genetische identiteit opleggen, waardoor hij - zoals reeds gezegd - onderworpen zou zijn aan een vorm van *biologische slavernij*, waarvan hij zich maar heel moeilijk zou kunnen bevrijden. Het feit dat iemand zich het recht zou aanmatigen eigenmachtig de genetische eigenschappen te bepalen van een andere persoon vormt *een ernstig vergrijp tegen de waardigheid van die persoon, alsook tegen de fundamentele gelijkheid van alle mensen*.

De originaliteit van iedere persoon is het gevolg van de bijzondere relatie tussen God en de mens vanaf het eerste moment van zijn bestaan en brengt de verplichting met zich mee de uniekheid en integriteit van iedere persoon, zelfs op biologisch en genetisch niveau, te respecteren. In de ontmoeting met een andere persoon ontmoeten we een mens die zijn bestaan en zijn specifieke eigenschappen dankt aan de liefde van God, en alleen de liefde van man en vrouw kan bemiddelen in die liefde, volgens het plan van de Schepper en de hemelse Vader.

-Het is *uiterst immoreel een menselijk leven te offeren voor therapeutische doeleinden*.

Het therapeutisch gebruik van stamcellen

Pogingen tot Hybridisatie

Gedurende de laatste tijd zijn de eicellen van dieren gebruikt voor het herprogrammeren van de nucleï van menselijke somatische cellen - dit wordt over het algemeen *hybride klonen* genoemd - om embryonale stamcellen te kunnen onttrekken aan de ontstane embryo's, zonder dat daar menselijke eicellen aan te pas komen.

Van ethisch standpunt uit bezien vormen dergelijke procedures een misdrijf tegen de menselijke waardigheid vanwege *de vermenging van menselijke en dierlijke genetische elementen, die het ontwrichten van de specifieke identiteit van de mens mogelijk maakt*.

Het gebruik van op ongeoorloofde wijze verkregen menselijk “biologisch materiaal”

In de context van de dringende noodzaak *het geweten van de mensen te mobiliseren ten gunste van het leven*, moeten zij die werken op het gebied van de gezondheidszorg eraan herinnerd worden dat tegenwoordig “hun verantwoordelijkheid aanzienlijk gegroeid [is]; zij wordt ten diepste gedragen en krachtig gesteund juist vanuit de ethische dimensie van de beroepen van de gezondheidszorg: een intrinsieke dimensie ervan, die niet verwaarloosd mag worden. Dit erkent de oude, maar nog steeds actuele *eed van Hippocrates*, die van iedere arts vraagt ermee in te stemmen het menselijk leven en de heiligheid ervan absoluut te eerbiedigen”.

Conclusie

Tegelijkertijd heeft de menselijke geschiedenis ook werkelijke *voortgang en erkenning van de waarde en de waardigheid van iedere persoon* getoond, als de grondslag van de

rechten en ethische verplichtingen waardoor de menselijke samenleving gestructureerd is en nog steeds gestructureerd wordt. Juist in de naam van het bevorderen van de menselijke waardigheid zijn daarom bepaalde praktijken en vormen van gedrag verboden, die schadelijk zijn voor die waardigheid. Zo is er bijvoorbeeld een wettelijk en politiek - en niet alleen een ethisch - verbod op racisme, op slavernij, op onrechtvaardige discriminatie en marginalisatie van vrouwen, kinderen, zieken en gehandicapten. Zulke verboden getuigen van de onvervreembare waarde en intrinsieke waardigheid van iedere mens en zijn een teken van waarachtige vooruitgang in de menselijke geschiedenis. Met andere woorden, de rechtmatigheid van ieder verbod is gebaseerd op de noodzaak een authentiek moreel goed te beschermen.

Oorspronkelijk werd menselijke en sociale vooruitgang op de eerste plaats gekenmerkt door industriële ontwikkeling en de productie van consumptiegoederen. Vandaag de dag wordt die vooruitgang gekarakteriseerd door ontwikkelingen in de informatietechnologie, onderzoek naar genetica, geneeskunde en biotechnologie ten behoeve van de mens, allemaal gebieden van groot belang voor de toekomst van de mensheid, waar zich echter tevens duidelijke en onaanvaardbare misbruiken voordoen. "Precies een eeuw geleden waren het de arbeidersklassen die werden onderdrukt in hun fundamentele rechten, en de Kerk verdedigde hen moedig, door de onschendbare rechten van de arbeider als persoon te verkondigen. Nu een andere categorie personen wordt onderdrukt wat betreft het fundamentele recht op leven, voelt de Kerk het als haar plicht met dezelfde moed haar stem te verheffen namens degenen die geen stem hebben. Zij herhaalt altijd de evangelische uitroep ter verdediging van de armen van de wereld, die worden bedreigd en geminacht en wiens mensenrechten worden geschonden".

Achter iedere "nee" in de moeilijke taak onderscheid te maken tussen goed en kwaad, schittert een groot "ja" voor de erkenning van de waardigheid en de onvervreembare waarde van iedere unieke mens die tot leven is geroepen.

De christelijke gelovigen moeten zich toewijden aan het actief bevorderen van een nieuwe cultuur van het leven door met de inhoud van deze Instructie met een godsdienstige geest in te stemmen, in de wetenschap dat God altijd de noodzakelijke genade schenkt om Zijn geboden te onderhouden en dat men in iedere mens, bovenal in de minsten onder ons, Christus Zelf ontmoet (vgl. Mt. 25,40). Bovendien zullen alle mensen van goede wil, in het bijzonder artsen en onderzoekers die open staan voor dialoog en verlangen de waarheid te kennen, deze principes en oordelen begrijpen en ermee instemmen; ze zijn bedoeld om de kwetsbare toestand van mensen in de eerste stadia van het leven te beschermen en een menselijkere beschaving te bevorderen.

Paus Benedictus XVI heeft op 20 juni 2008, tijdens de audiëntie verleend aan de ondergetekende Kardinaal-Prefect, deze Instructie, die al was aangenomen in de Gewone Vergadering van deze Congregatie, goedgekeurd en de publicatie ervan bevolen.

Rome, vanuit de Zetel van de Congregatie voor de Geloofsleer, 8 september 2008